

SARA RUIZ VIOLAGAMBISTA

«Hai que reivindicar o traballo lento»

Amosa nunha xira a súa gravación das «Fantasías para viola da gamba» de Telemann

HÉCTOR J. PORTO

REDACCIÓN / LA VOZ

As *Fantasías para viola da gamba* de Georg Philipp Telemann (Magdeburgo, 1681-Hamburgo, 1767) estiveron desaparecidas case 300 anos. A partitura de 1735 redescóbrese no 2015, publícase no 2016 e a violagambista asentada en Vigo Sara Ruiz (Madrid, 1977) xa a está tocando en público no 2017, para gravala pouco despois «cunha total liberdade interpretativa —lembra— e moita ilusión por descubrir un material totalmente novo». O disco *Fantaisies pour la basse de viole* (Challenge, 2025), feito e producido en Galicia, acadou premios nas máis prestixiosas revistas especializadas españolas: *Scherzo*, *Ritmo* e *Melómano*. —Na música contemporánea ocorre con frecuencia que un intérprete aborde unha obra inédita, virxe, pero é algo extraordinario no eido da música antiga.

—Foi unha gran responsabilidade, mais non terrible. Poría por enriba a grande ilusión de poder tocar unha colección da cal non existían referencias interpretativas. É unha oportunidade que se dá, con moita sorte, unha vez na vida, e máis tratándose dun autor tan grande coma Telemann. —Decidiu abordala e gravala sen escoitar a gravación que fixo o descubridor da partitura, Thomas Fritsch, o primeiro en rexistrala. Despois de gravar, escoitáaa e, desde entón, houbo outras. Como ve a súa entre todas elas? —Había que aproveitar esa ocasión única! Gravei as fantasías no 2018, xa saíran as versións de Paolo Pandolfo e Robert Smith, dous grandes gambistas, [que tampouco escoitou]. Eu quixen ser a primeira muller en gravalas, e conseguíno. Durante o longo proceso de edición e publicación saíron outras, como as de Rainer Zipperling, Richard Boothby e, a única outra muller, Renate Mundi, que gravou no 2020. Tamén se publicaron transcripcións das fantasías para cello e guitarra. Creo que a miña versión é a máis narrativa e

Sara Ruiz é profesora no Conservatorio Superior de Vigo. XOÁN CARLOS GIL

CATRO CONCERTOS

Luns 16 de marzo, 20.30 horas
Teatro Principal de Pontevedra,
programado pola Sociedad Filarmónica de Pontevedra
20 xuño

Ruta pola Ribeira Sacra: Pombeiro, Pantón, Santo Estevo.
4 xullo

Ciclo Barcia de Mera, na igrexa de San Martiño, en Covelo
26 setembro
Espazos Sonoros

poética, pero baseo a opinión nas críticas que recibín a posteriori, que coinciden nisto. Non o pensei a priori, saíu naturalmente da miña maneira de entender esta música. Gústame especialmente a de Pandolfo pola visión improvisatoria que lle imprimiu e que acho moi axeitada a esta música. —Por que elixiu para gravar a Ribeira Sacra, Pantón, por que a igrexa de San Vicente de Pombeiro? Pese a frialdade propia da pedra e a escaseza de luz do

románico, o son resulta cálido?

—Síntome moi ligada a Galicia, aínda que non nacín aquí, e nos últimos anos a Ribeira Sacra foi o meu fogar. Eu quería que este disco fose moi persoal, 100 % galego. Para min, as *Fantasías* presentan unha recreación de ambientes naturais e mitolóxicos que se adaptan moi ben á natureza, a paisaxe e a arquitectura de Galicia, e en particular da Ribeira Sacra, unha inspiración neste cedé. O son das igrexas románicas é sempre moi bo, pola mestura acústica da pedra e a madeira, e moi axeitado para instrumentos coma o meu. Ademais, en San Vicente de Pombeiro, agochada nun bosque nun lado dun canón, o silencio e a enerxía son máxicos.

—Tivo algo que ver o produtor e técnico de son Pablo Barreiro?

—A igrexa recomendoume o meu prezado colega [o arpista] Manuel Vilas, que xa gravara alí con Pablo Barreiro, unha escolla sensacional como técnico de son. Pablo e mais eu estivemos catro días

sós naquela igrexa, entre o son da viola e o silencio outonal do bosque, só quebrado pola choiva, a madeira e algún paxariño preparándose para o inverno. Despois de gravar xantabamos xuntos e tiñamos conversas moi bonitas propiciadas por unha enerxía especial que gardo no recordo como un agasallo. O son que logramos ten que ver coa maxia que se creou neses días. Despois, o proceso de edición que fixemos foi magnífico, porque Pablo entendía todo o que eu lle pedía á perfección: é un técnico boísimo cunha gran sensibilidade e un oído fino. Calquera outro faltaríase, porque son bastante perfeccionista e pesada no labor de edición, pero el foi excepcionalmente paciente e xeneroso. Eu xa estou pensando no próximo proxecto xuntos. —Por que tardou case sete anos en publicar o disco?

—Gravar un disco e publicalo é un proceso moi especial e persoal, para min, afastado do mundo profesional vertixinoso no que temos que movernos. Aprecio moito os proxectos ao longo prazo, neles descobre cousas imposibles de acadar nun curto. Podería falar de variadas razóns, pero finalmente creo que tardou o que tiña que tardar. Hai que reivindicar o traballo lento.

—É difícil atopar discográfica para este tipo de traballos?

—Gustárame atopar unha discográfica galega, pero non puido ser. Hai bastantes discográficas, valorando a fráxil situación da industria. O difícil é atopar unha que ofrezca boas condicións en todos os sentidos. A holandesa Challenge gustoume: dende o inicio, sentín que se preocupaba de coidar a calidade musical dos seus discos. Escoitaron o meu traballo con moita atención e amosaron unha capacidade crítica moi sólida. Vin despois que teñen un trato próximo co artista e poñen gran coidado no deseño do cedé. A súa distribución tamén é boa e publican con músicos aos que admiro moitísimo. Así que, para min, é un privilexio traballar con eles.

«Non miro o pasado cando toco, o acto de dar vida a unha partitura é moi contemporáneo»

A viola da gamba ten unha sonoridade moi especial, din que próxima á voz humana, que a fai tan atractiva. Pese á súa complexidade e a súa condición de histórico, de instrumento que mira o pasado, Sara Ruiz non dúbida de que este é o seu hábitat.

—Dende pequena sentín atracción polos instrumentos de corda graves. O meu primeiro amor foi o violoncello, pero, cando escoitei unha gamba por vez primeira, con 18 anos, souben que quería tocala. Non pensaba de inicio que sería a miña vida, só quería tocar, pero pronto comecei a verme violagambista profesional. Eu non estou mirando o pasado cando toco, ao contrario, o acto de dar vida a unha partitura é moi contemporáneo, sumamente fresco e inmediato, novidoso e rebelde por natureza. Dedicar a túa vida a tocar un instrumento é en certo sentido un acto futurista.

—Que é máis importante, a precisión ou a emoción, o respecto á partitura ou a súa voz persoal?

—A emoción é sempre o máis importante. Pero tes que coñecer, entender e respectar a partitura e o autor para crear a túa voz.

—Vostede é cofundadora do ensemble La Bellemont...

—O propósito inicial foi interpretar a música francesa para viola e continuo dun xeito moi persoal. Pasamos dez anos traballando niso e de aí saíron álbums como *A voix da viole e Plaisir sacré*, que recibiron importantes distincións internacionais. Dende aí entramos noutros repertorios, e agora estamos con Bach.

—Hai mercado para esta música?

—En España hai bastantes festivais, pero están supersaturados de propostas, xa que hai moitísimos grupos traballando e ofrecendo moi boa calidade, así que creo que a oferta non logra canalizar toda a demanda. Galicia, lamentablemente, é un páramo, aínda que hai iniciativas illadas.

—É vostede tamén profesora no Conservatorio Superior de Música de Vigo e mantén proxectos educativos como Son das Flores...

—Levo dez anos dando clase de viola da gamba no Conservatorio de Vigo. Estou moi contenta porque todas as alumnas que se graduaron están exercendo profesionalmente como violagambistas: María Barajas, María Alejandra Saturno, Pilar Almalé e Patricia Rodríguez. Traballamos para crear canteira. Temos, ademais, un proxecto para ensinalles a tocar a nenos dende os 5 anos. E tamén Son das Flores, que emprega a música como ferramenta de transformación social. Traballamos nun colexio público de Teis, no que 65 dos seus 100 estudantes participan na orquestra.

«Na época, a música de Telemann tiña máis difusión ca Bach»

Sara Ruiz non sabe que pensaría Telemann da súa gravación das fantasías, pero gustaríalle sabelo. —Dise que no seu tempo Telemann foi máis popular ca Bach. E, ademais, moi prolífico. Quen era Telemann, e quen é hoxe? —Telemann foi moi exitoso na súa época; a súa música tivo máis difusión cá de Bach, efectivamente. Foi inmensamente prolífico como compositor e, ademais, compuxo ata practicamente o día da súa morte, aos 86 anos. Preocupou-

se moito por vender e difundir as súas obras e foi amigo persoal de Händel e de Bach, así que no profesional tivo moito éxito e no persoal debía de ser unha persoa con don de xentes. Calquera compositor sairá mal parado comparado con Bach, pero, na súa época, Telemann foi moi respectado. Hoxe non é un autor esquecido, é un músico referencial no Barroco, pero hai moita obra súa que non se programa, iso si.

—Que é o que máis lle interesa

como intérprete de Telemann?

—Interésame a súa frescura, a espontaneidade, a capacidade para mesturar estilos nunha escritura única, a súa habilidade para compoñer idiomáticamente para a viola nunha época onde isto non era habitual. Nas fantasías, interésame a súa capacidade narrativa e comunicativa, un dos aspectos que máis me gusta explorar na música que toco.

—Despois desta inmersión profunda nas fantasías de Telemann,

en que territorio sonoro lle gustaría internarse en solitario?

—Falando de Bach, Bach!

—Atreverase coas suites para cello de Bach como se atreveu Paolo Pandolfo?

—Si, claro, ninguén pode nin debe resistirse a Bach, ha, ha. Pero actualmente estou máis interesada en transcribir a música para violín de Bach que a de cello: a de violín transcríbese mellor para a viola cá de cello, aínda que tecnicamente é máis difícil.